

کاربرد نظریه‌ی نیازهای مازلو در تحلیل نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی روستاییان شهرستان میاندوآب

ناصر ولی‌زاده و مسعود بیژنی*

(دریافت: ۹۴/۰۲/۱۳؛ پذیرش: ۹۴/۱۲/۰۴)

چکیده

پایداری محیط‌زیست یکی از مهم‌ترین مشکلات قرن حاضر محسوب می‌گردد. از این رو، تحقیقات زیادی به سمت مفهوم‌سازی دوباره‌ی ارتباط انسان با طبیعت و محیط‌زیست معطوف گردیده، ولی در این عرصه، بعد زیبایی‌شناسی محیط‌زیست مقهور مانده است. هدف این پژوهش، کاربرد نظریه‌ی نیازهای مازلو در تحلیل نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی است. روش تحقیق مورد استفاده از نوع توصیفی - همبستگی است که با استفاده از فن پیمایش انجام شد. جامعه‌ی آماری، روستاییان شهرستان میاندوآب (N=۱۲۱۱۴۹) بود که تعداد ۱۳۶ نفر از آن‌ها با بهره‌گیری از آماره‌ی کوکران و روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب، انتخاب شد. ابزار پژوهش، پرسشنامه‌ای بود که روایی آن توسط تعدادی از متخصصان ترویج و آموزش کشاورزی مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن هم با استفاده از یک مطالعه‌ی راهنما و آزمون آلفای کرونباخ، محاسبه گردید. یافته‌ها نشان می‌دهد که رابطه‌ی معنی‌داری میان سطح نیازهای افراد و نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی آنان وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از تقسیم‌بندی افراد بر اساس سطوح مختلف هرم نیازهای مازلو حاکی از آن است که بیشتر آن‌ها در سطح نیاز احترام قرار دارند. در مقابل، هیچ‌کدام از پاسخگویان در سطح نیاز فیزیولوژیک قرار ندارند. نتایج آزمون کروسکال والیس نشان داد که افراد سطوح مختلف هرم نیازها از لحاظ نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی تفاوت معنی‌داری دارند. بر اساس نتایج پژوهش، پیشنهادهایی ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: نظریه نیازهای مازلو، نگرش زیبایی‌شناسی، محیط‌زیست، میاندوآب.

۱- به ترتیب، دانشجوی دکتری ترویج کشاورزی، بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران و استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

*- مسئول مکاتبات، پست الکترونیک: mbijani@modares.ac.ir

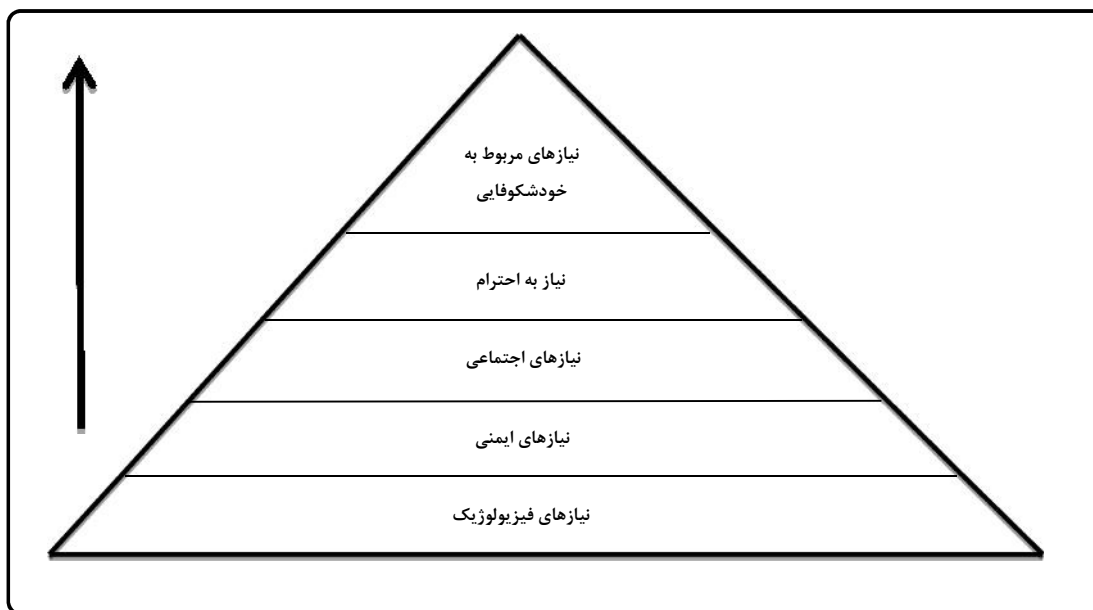
در لیست مکان‌های مورد علاقه‌ی افراد دارند (White *et al.*, 2013).

این در حالی است که حماقت‌ها و جنون‌های فناورانه از چرنوبیل (Chernobil) تا اکسان‌والدز (Exxon Valdez) باعث شده که مردم نسبت به اطمینان‌های رهبران سیاسی-اقتصادی خود که منافع و پیشرفت را مهم‌تر از پایداری محیط‌زیست می‌دانند، شک کنند. به عبارت دیگر، سوانح انسان‌ساخت و سوانح طبیعی محیط‌زیستی هر دو خطرناک و نازیبا هستند و وقتی نازیبایی با خطرناک بودن در هم می‌آمیزد، احتمال فزاینده‌ای وجود دارد که درخواست برای زیبایی، نوک پیکان توجهات را به بازسازی نظم نوین بوم‌زیستی جهان معطوف نماید (Porteous, 2013). این مرحله‌ای است که انسان نیاز به زیبایی‌شناسی را در خود درک می‌کند. اما، این ادراک نیاز به واسطه‌ی احساس خطر از جانب نازیبا شدن طبیعت بوده است نه ادراک نیاز به واسطه‌ی ارضای نیازهای دیگر. پرتوس (Porteous, 2013) بیان می‌کند که "در جوامع صنعتی زیبایی‌شناسی متهم به نخبه‌سالاری است؛ در نتیجه مسائل زیباشناسی فقط برای قشر بسیار اندکی از جامعه دارای اهمیت است". سؤال اساسی این است که "آیا شناخت زیبایی به قشر یا طبقه‌ی خاصی اختصاص دارد؟"؛ مطمئناً این‌گونه نیست. قشر یا طبقه‌ای که توانسته‌اند این نیاز را به واسطه‌ی استعداد، امکانات و سایر عوامل درک کنند، درصد بسیار کمی را شامل می‌شوند؛ این در حالی است که زیبایی طبیعت و محیط‌زیست تحت تأثیر اکثریت باقی‌مانده‌ای هست که این نیاز برای آن‌ها محسوس نیست. این‌ها همه آشکارا بیانگر آن است که تا نیاز زیبایی‌شناسی انسان به‌عنوان همزیست و ساکن طبیعت برای وی محسوس نشود، محیط‌زیست از آسیب‌های انسان در امان نخواهد بود.

یکی از نظریه‌های روانشناسی که زیبایی‌شناسی را به‌عنوان یک نیاز برای افراد معرفی می‌کند "نظریه‌ی سلسله مراتب نیازهای انسان" است که توسط آبراهام مازلو ارائه شده است و نیازهای انسان در این الگو به‌صورت سلسله مراتبی مطابق با نگاره‌ی ۱ طبقه‌بندی می‌شود (هرسی و بلانچارد، ۱۳۸۹؛ سیف، ۱۳۹۲؛ Porteous, 2013).

امروزه این استدلال وجود دارد که تخریب تدریجی "محیط‌زیست" به دنبال افزایش دخالت انسان و کاهش منابع طبیعی، در حال تبدیل شدن به یک معضل اساسی است (Perkins, 2010)، به حدی که می‌توان "پایداری محیط‌زیست (Environmental Sustainability)" را یکی از مهم‌ترین مشکلات اجتماعی قرن حاضر نامید. نرخ رشد جمعیت فعلی و نحوه استفاده از منابع غیرقابل تجدید را نمی‌توان پایداری نامید؛ بنابراین، تغییرات فردی، اجتماعی و ساختاری در مقیاس وسیع و در آینده‌ی نزدیک، ضروری به نظر می‌رسد؛ زیرا مشکلات عمده‌ی محیط‌زیست مربوط به فعالیت‌ها و انتخاب‌های انسان است (Mayer and Frantz, 2004; Bijani and Hayati, 2015; Abbasian *et al.*, 2017). تا به امروز، بسیاری از روانشناسان علاقه‌مند به پژوهش در حوزه پایداری محیط‌زیست، بیشتر از مفاهیمی مانند نگرش، ترغیب، تعهد، نفوذ هنجاری (ارزشی) و مشوق‌ها بهره برده‌اند. با این وجود، اخیراً بیشتر تحقیقات به سمت مفهوم‌سازی دوباره‌ی ارتباط انسان با طبیعت و محیط‌زیست حرکت کرده است (Mayer and Frantz, 2004). هرچند در روند جدید، به بعد زیبایی محیط‌زیست کمتر توجه شده است و به قول توآن (Tuan) "در بازی نیروهایی که طبیعت را اداره می‌کنند، عقاید زیباشناسی به‌ندرت نقش اساسی دارند" (Porteous, 2013). اما واقعیت این است که زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی می‌تواند در موج بعدی تحقیقات محیط‌زیست مورد استفاده قرار گیرد (Avenorgbo, 2008).

تحقیقات اخیر که در مورد رابطه‌ی سلامت روانی انسان با طبیعت و استفاده از مناظر طبیعی انجام گرفته است؛ نشان می‌دهد، افرادی که با مناظر طبیعی و زیبا در ارتباط هستند، نسبت به افرادی که ارتباطی با محیط اطراف خود ندارند؛ رضایت بیشتری از زندگی دارند و شادتر هستند. همچنین تعامل با طبیعت زیبا، سلامت روانی افراد را افزایش می‌دهد (Zhang *et al.*, 2014). درواقع محیط‌زیست طبیعی می‌تواند به تقویت منابع شناختی و عاطفی افراد کمک کند (Kaplan and Berman, 2010). به همین دلیل، مکان‌های طبیعی و زیبا نظیر جنگل‌ها، تپه‌ها، دریاچه‌ها و دریاها جایگاه خاصی

نگاره ۱- سلسله مراتب نیازهای انسان (منبع: سیف، ۱۳۹۲)

برخورداری از میزان بالای پیشرفت‌های الکترونیکی به سمت "بودن" بوده و راه را برای برخورداری از دارایی‌های زیباشناسانه غیرمادی که کیفی‌تر و پیچیده‌تر هستند، باز می‌کند (آثار هنری، هوای پاک، تجربه‌های زیستن در بیابان و لذت خلایق). عامل دوم طبقه‌ی اجتماعی است که در این پیشرفت مؤثر است. نخبگان، اشراف و بورژواها که از استاندارد زندگی و کیفیت خوب محیط‌زیست برخوردارند، زمان زیادی است که روی افزایش "کیفیت زندگی" متمرکز شده‌اند. عامل سوم "نحوه‌ی حرکت از استانداردهای زندگی به سمت کیفیت زندگی" است که شباهت آشکاری را با سلسله مراتب نیازهای انسان دارد (Porteous, 2013). این شباهت در نحوه‌ی حرکت از سطوح پایین به سمت بالا، به همراه قسمت پایین دو هرم (هرم نیازها و الگوی شدن) که مربوط به "برخورداری از استاندارد زندگی" می‌باشد؛ همان نکته‌ای است که پرتوس از آن برای وارد کردن نظریه‌ی نیازهای مازلو در مباحث روانشناسی محیط‌زیستی استفاده کرده است. بر همین اساس، اگر محیط‌زیست را زمینه‌ی فعالیت روزانه انسان در نظر بگیریم؛ بسته به این‌که در یک‌زمان و مکان

نیاز انسان به زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی به ادعای مازلو در بالاترین قسمت هرم قرار می‌گیرد که به نیازهای مربوط به خودشکوفایی یا تحقق خویشتن معروف هستند (Porteous, 2013). اما این سطح از هرم نیازها خود متشکل از نیازهای مختلفی نظیر کنجکاوی، اشتیاق برای شناخت، یادگیری، کسب حقیقت، درک زیبایی، دانش‌اندوزی، تجربه کردن، نظم و هماهنگی می‌باشد (سیف، ۱۳۹۲). پرتوس برای کاربردی ساختن نظریه‌ی مازلو به‌منظور استفاده در روانشناسی محیط‌زیست، ابتدا از الگویی سخن به میان می‌آورد که می‌توان تحت عنوان "الگوی شدن (Becoming Model)" از آن یادکرد (نگاره ۲). بر اساس این الگو، ثروتمندان به دنبال پیشرفت شخصی و خانوادگی یا زایش چندجانبه (افزایش دارایی‌های مادی) به طرق مختلف و معمولاً به‌صورت هم‌زمان هستند که ابتدا از طریق توجه بسیار زیاد به استاندارد زندگی، سپس به کیفیت محیط‌زیست و سرانجام کیفیت زندگی به دست می‌آید. طی نمودن این فرآیند، مستلزم وجود چند عامل است. عامل اول نوعی حرکت از "داشتن" (افزایش دارایی‌های مادی) است که مستلزم

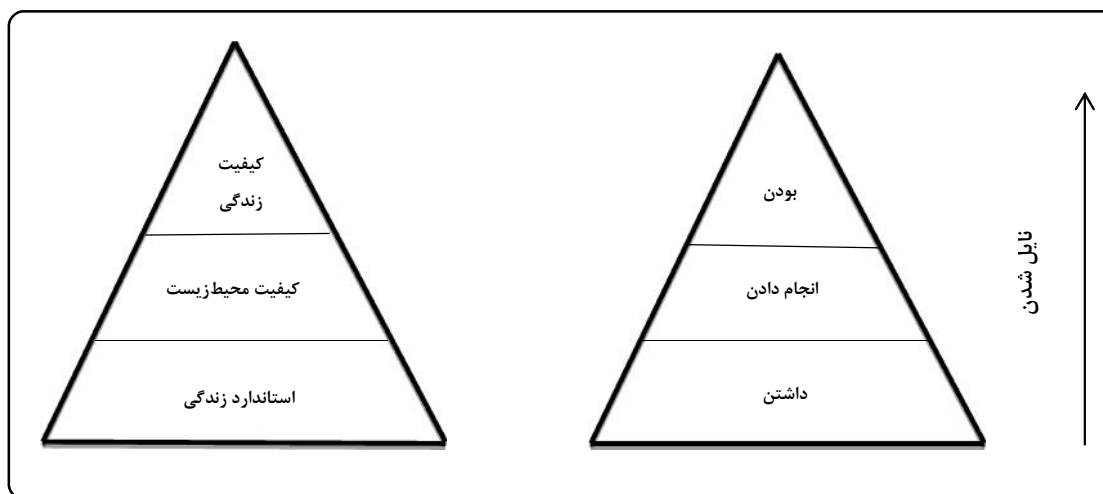
کاربرد نظریه‌ی نیازهای مازلو در تحلیل نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی...

انجام‌شده، در این رابطه مطالعه‌ی جامعی به‌ویژه در ایران انجام نگرفته است. در این راستا، بیشتر تحقیقات درزمینه‌ی ارزیابی کیفیت مناظر دیداری (بصری)، ترجیحات منظر و تجارب زیبایی‌شناسی انجام‌گرفته است. یکی از معدود مطالعات داخلی در زمینه‌ی نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیست توسط ولی زاده و بیژنی (۱۳۹۴) انجام‌شده است که به بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی افراد پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان داده است که سه عامل آگاهی زیبایی‌شناسی، عوامل محیطی (سطح آموزش، جهت‌گیری فرهنگی و عوامل زمینه‌ای محیط‌زیست) و معنویت دارای اثر معنی‌داری بر روی نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیست هستند. مکای (Macai, 1979) عامل جنسیت را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عامل‌های پیش‌بینی‌کننده‌ی ترجیحات منظر معرفی می‌کند و عنوان می‌کند که زن‌ها ارزش‌های منظر بهتری نسبت به مردان دارند. دیردن (Dearden, 1984) بیان می‌کند که متغیرهای سن، جنس و درآمد و آموزش ارتباط معنی‌داری با ترجیحات منظر و زیبایی دارند. از طرف دیگر، زوب و همکاران (Zube et al., 1982) در مورد نقش جنسیت در ادراکات منظر افراد، یافته‌های متناقضی را گزارش کردند و نشان دادند که اثر جنسیت بر ادراک منظر افراد در برخی از موارد معنی‌دار بوده و در برخی موارد معنی‌دار نیست.

معین چه تعادلی از نیروها بین نیازهای مختلف انسان برقرار است، فرد ممکن است که انگیزه‌ها، نگرش و رفتار متفاوتی را نسبت به محیط‌زیست داشته باشد. به‌عنوان مثال، فردی که نیروی نیازهای فیزیولوژیک او نسبت به سایر نیازهایش غلبه دارد، کمتر به زیبایی محیط‌زیست اطراف خود توجه می‌کند. در حالی که فردی که این سطح از نیازها برای او برآورده شده و به سطوح بالای نیازها مثل زیبایی‌شناختی (کیفیت زندگی) رسیده باشد، حساسیت بیشتری نسبت به زیبایی محیط اطراف خود دارد. بنابراین، بدون آگاهی از سطح نیاز زیبایی‌شناسی فرد، سنجش ویژگی‌های روانشناسی او نظیر دانش و بینش و رفتاری که در رابطه با زیبایی محیط اطراف خود دارد، بسیار مشکل است.

در مورد اثرات و نتایج داشتن یک محیط‌زیست سالم و زیبا بر سلامت روانی و جسمانی انسان تحقیقاتی انجام‌گرفته است. این تحقیقات نشان می‌دهد که بیمارانی که در اتاق‌های بیمارستانی که دارای گل و گیاه هستند کمتر از مسکن‌های آرام‌بخش استفاده می‌کنند، فشارخون سیستولیک کمتر، تجربه‌ی کم‌تر درد، اضطراب و خستگی کمتری نسبت به بیمارانی که اتاق آن‌ها فاقد گل و گیاه بود، نشان می‌دهند. همچنین، پیاده‌روی در فضاهای طبیعی، فرآیندهای شناختی را تسهیل می‌کند (Zhang et al., 2014; Berman et al., 2012).

اما، مطالعات انجام‌شده درزمینه‌ی "نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیست" چندان زیاد نیست و بر اساس بررسی‌های

نگاره‌ی ۲- الگوی شدن از دیدگاه پرتئوس (منبع: Porteous, 2013)

محیط‌زیست مورد توجه قرار گیرد. برای مثال در سطح نیاز خودشکوفایی که نیازهای مختلفی نظیر کسب حقیقت، دانش‌اندوزی، تجربه کردن، زیبایی‌شناسی و مواردی از این قبیل قرار دارند، فقط نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی افراد مد نظر قرار گرفته است.

روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ ماهیت، تحقیقی کاربردی و از نظر تحلیل داده‌ها، توصیفی - همبستگی است که با استفاده از فن پیمایش انجام گرفت. به لحاظ زمانی، پژوهش در فاصله‌ی زمانی سال‌های ۹۲ تا ۹۳ اجرا شده است. محدوده‌ی مکانی تحقیق، روستاهای شهرستان میاندوآب و جامعه‌ی آماری یا محدوده‌ی انسانی آن روستاییان شهرستان میاندوآب بوده است. بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰، تعداد جمعیت روستایی این شهرستان ۱۲۱۱۴۹ نفر است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۳). حجم نمونه بر اساس آماره‌ی کوکران، ۱۳۶ نفر برآورد گردید. این آماره به‌صورت زیر محاسبه گردید.

$$d = t \cdot \frac{s}{\sqrt{n}} \quad (۱) \text{ رابطه‌ی (۱)}$$

s: انحراف معیار مهم‌ترین متغیر در جامعه که پیش‌آزمون در آن انجام گرفته است (۰/۳۵)؛
n: تعداد پرسشنامه‌های تکمیل شده در پیش‌آزمون (۳۰)؛
t: مقدار آن ۱/۹۶ می‌باشد که به‌صورت تقریبی ۲ در نظر گرفته شد.

درنهایت حجم نمونه بر مبنای رابطه‌ی ۲ به‌صورت زیر محاسبه گردید.

$$n = \frac{N(t.s)^2}{Nd^2 + (t.s)^2} \quad (۲) \text{ رابطه‌ی (۲)}$$

s: انحراف معیار مهم‌ترین متغیر جامعه آماری مورد مطالعه (۰/۳۵)؛

d: ضریب اطمینان که مطابق نظر متخصصان مربوطه به ۰/۰۶ کاهش داده شد؛

N: جامعه‌ی آماری مورد مطالعه (۱۲۱۱۴۹ نفر).

برای این پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب استفاده گردید. شهرستان میاندوآب دارای ۱۱ دهستان می‌باشد که حجم نمونه متناسب با جمعیت هر کدام از دهستان‌ها بین طبقات مختلف تقسیم گردید. در فرآیند غربالگری، ۲۰ پرسشنامه به‌واسطه‌ی

رابرتس (Roberts, 2007) نیز در تحقیقی که به‌منظور بررسی ترجیحات زیبایی‌شناختی افراد انجام داد، سه عامل جنسیت، آموزش‌های هنری و رفتارهای شخصیتی را در زیبایی‌شناختی افراد مؤثر دانست. فرانکو و همکاران (Franco et al., 2003) در پژوهش خود در مورد فرآیند اجتماعی- فرهنگی ارزیابی بصری به این نتیجه رسیدند که متغیرهای جنسیت، سن، موقعیت اجتماعی، شغل، تعداد اعضای خانواده، درآمد و موقعیت مکانی زندگی باعث می‌شوند که فرد به زیبایی محیط اطراف خود اهمیت بیشتری بدهد. هاوولی (Howley, 2011) متغیرهای سن، جنس، طبقه‌ی اجتماعی، روستایی یا شهری بودن، داشتن سابقه‌ی کشاورزی و بی‌تفاوتی به محیط‌زیست را به‌عنوان عوامل مؤثر بر ترجیحات زیبایی‌شناسی افراد گزارش کرده‌اند.

پرتئوس (Porteous, 2013) نشان داده است که جایگزینی نگرش کوتاه‌مدت به محیط‌زیست (نگرش ابزار) با یک نگرش بلندمدت که توسعه‌ی پایدار را به‌جای حداکثر توسعه و پیشرفت دنبال می‌کند، مورد کم‌توجهی قرار گرفته است و نتیجه می‌گیرد که راه رسیدن به این نگرش بلندمدت نیز از طریق "آموزش" است.

میاندوآب از شهرستان‌های استان آذربایجان غربی است که در چند سال اخیر محیط‌زیست طبیعی (مناظر طبیعی رودخانه‌های زرينه‌زود و سیمینه‌رود، منطقه‌ی شکار ممنوع قره‌قشلاق و ...) به‌واسطه‌ی رفتار کنشگران اجتماعی، مردم منطقه و سازمان‌های مربوطه آسیب‌دیده است و حاصل این تخریب، ظهور آلودگی‌های منظر و از بین رفتن زیبایی این مناظر است. فرضیه اصلی این پژوهش این بود که میان تخریب محیط‌زیست و از بین رفتن زیبایی محیط‌زیست با نیازهای زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی روستاییان شهرستان میاندوآب رابطه معنی‌داری وجود دارد. از طرف دیگر، چون فرض بر این است که عدم رسیدن به نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی قبل از رفتار (تخریب محیط‌زیست)، بر روی نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی افراد اثر می‌گذارد؛ لذا هدف این پژوهش این بود که از نظریه‌ی نیازهای مازلو برای تحلیل نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی آنان استفاده شود. لازم به ذکر است که در این پژوهش، تمامی ابعاد نیازهای روستاییان مدنظر قرار نگرفته است و سعی شده است تا در حد امکان نیازهای آنان از منظر زیبایی‌شناسی

کاربرد نظریه‌ی نیازهای مازلو در تحلیل نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی...

نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی

نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیست در این پژوهش با استفاده از ۸ گویه مورد سنجش قرار گرفت. رتبه‌بندی گویه‌های مربوط به "نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیست" نشان داد که گویه‌ی "دوست دارم محیط‌زیست زندگی من همیشه زیبا و با طراوت باشد" و "باید در مورد زیبایی و زیباسازی محیط‌زیست آموزش‌های لازم به افراد ارائه شود" با میانگین ۳/۴۵ و ۳/۳۵ به ترتیب در رتبه‌ی اول و دوم قرار دارند. همچنین گویه‌ی "توجه به زیبایی‌های محیط‌زیست یک موضوع تجملی برای افراد نیست" نیز با میانگین ۲/۸۸ در رتبه‌ی آخر رتبه‌بندی گویه‌ها قرار دارد (جدول ۳).

به‌منظور توصیف کیفی متغیر نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیست در بین روستاییان، از روش ISDM استفاده شد (رسولی‌آذر و همکاران، ۱۳۹۱). سطح‌بندی نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی روستاییان نشان می‌دهد (جدول ۴)؛ در جامعه‌ی مورد بررسی با این‌که اکثریت افراد دارای نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی مثبت و نسبتاً مثبت هستند، اما تعداد افراد دارای نگرش منفی و نسبتاً منفی نیز زیاد است. در روش ISDM، نحوه تبدیل امتیازات کسب شده به چهار سطح بدین شرح برآورد گردید.

A: نگرش منفی	$A < \text{Mean} - \text{SD}$	$A < 21/76$
B: نگرش نسبتاً منفی	$\text{Mean} - \text{SD} < B < \text{Mean}$	$21/76 < B < 25/80$
C: نگرش نسبتاً مثبت	$\text{Mean} < C < \text{Mean} + \text{SD}$	$25/80 < C < 29/84$
D: نگرش مثبت	$\text{Mean} + \text{SD} < D$	$29/84 < D$

داده‌های از دست رفته‌ی زیاد، کنار گذاشته شد و ۱۱۶ پرسشنامه مورد تحلیل قرار گرفت. ابزار پژوهش پرسشنامه‌ای بود که روایی آن توسط جمعی از متخصصان ترویج و آموزش کشاورزی مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن هم با استفاده از یک مطالعه‌ی راهنما و آزمون آلفای کرونباخ، محاسبه شد. آلفای محاسبه شده برای بخش‌های مختلف پرسشنامه در جدول ۱ ارائه شده است. درنهایت داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS²² مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها و بحث

طبق یافته‌ها، ۵۹/۵ درصد از پاسخگویان مرد و مابقی زن بودند. از نظر تحصیلات، ۶ درصد از پاسخگویان بی‌سواد، ۱۶/۴ درصد ابتدایی، ۲۰/۷ درصد راهنمایی، ۳۲/۸ درصد متوسطه، ۷/۸ درصد فوق‌دیپلم، ۱۱/۲ درصد لیسانس و ۳/۴ درصد نیز بالاتر از لیسانس بودند (جدول ۲). همچنین ۲ نفر (۱/۷ درصد) به سؤال مربوط به تحصیلات جواب نداده بودند. طبق یافته‌ها، ۲۶ نفر (۲۲/۴ درصد) در کلاس‌های محیط‌زیستی شرکت کرده بودند و ۸۶ نفر (۷۴/۱ درصد) نیز در این کلاس‌ها شرکت نکرده بودند. از لحاظ شغلی، ۴۰/۵ درصد در کشاورزی، ۵/۲ درصد در دامداری، ۵/۲ درصد در فرش‌بافی و ۴۶/۶ درصد در مشاغل دیگر مشغول به کار بودند. بررسی وضعیت سنی پاسخگویان نیز حاکی از آن بود که اکثریت آن‌ها در رده‌ی سنی ۲۰ تا ۳۵ سال قرار داشتند. از نظر تأهل نیز ۶۲/۹ درصد از پاسخگویان متأهل بودند.

جدول ۱- میزان آلفای کرونباخ برای متغیرهای پژوهش

ردیف	متغیرها	تعداد گویه	مقدار آلفای کرونباخ
۱	نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی	۸	۰/۹۰
۲	نیاز فیزیولوژیکی	۳	۰/۹۸
۳	نیاز ایمنی	۴	۰/۹۷
۴	نیاز اجتماعی	۳	۰/۶۷
۵	نیاز به احترام	۳	۰/۸۶
۶	نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی	۳	۰/۸۴

جدول ۲- آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی	میانگین	انحراف معیار
جنسیت	زن	۴۷	۴۰/۵				
	مرد	۶۹	۵۹/۵				
سطح تحصیلات	بی سواد	۷	۶	۶/۱	۶/۱		
	ابتدایی	۱۹	۱۶/۴	۱۶/۷	۲۲/۸		
	راهنمایی	۲۴	۲۰/۷	۲۱/۱	۴۳/۹		
	متوسطه	۳۸	۳۲/۸	۳۳/۳	۷۷/۲		
	فوق دیپلم	۹	۷/۸	۷/۹	۸۵/۱		
	لیسانس	۱۳	۱۱/۲	۱۱/۴	۹۶/۵		
	بالتر از لیسانس	۴	۳/۴	۳/۵	۱۰۰		
شرکت در کلاس های محیط زیستی	بی پاسخ	۲	۱/۷				
	بلی	۲۶	۲۲/۴	۲۳/۲			
	خیر	۸۶	۷۴/۱	۷۶/۸			
شغل	بی پاسخ	۴	۳/۵				
	کشاورزی	۴۷	۴۰/۵	۴۱/۶			
	دامداری	۶	۵/۲	۵/۳			
	فرش بافی	۶	۵/۲	۵/۳			
	دیگر مشاغل	۵۴	۴۶/۶	۴۷/۸			
سن	بی پاسخ	۳	۲/۶				
	$(X_i < 20)$	۲۱	۱۸/۱	۲۰/۲	۲۰/۲		
	$(20 < X_i < 35)$	۵۴	۴۶/۶	۵۱/۹	۷۲/۱	۳۰/۶۵	۱۱/۴۴
	$(35 < X_i)$	۲۹	۲۵	۲۷/۹	۱۰۰		
وضعیت تأهل	بی پاسخ	۱۲	۱۰/۳				
	مجرد	۴۳	۳۷/۱				
	متأهل	۷۳	۶۲/۹				

جدول ۳- میانگین، انحراف معیار و رتبه بندی گویه های مربوط به نگرش زیبایی شناسی محیط زیستی

رتبه	انحراف معیار	میانگین*	گویه	متغیر
۱	۰/۷۵۰	۳/۴۵	دوست دارم محیط زیست زندگی من همیشه زیبا و باطراوت باشد.	نگرش زیبایی شناسی محیط زیست
۲	۰/۶۸۸	۳/۳۵	باید در مورد زیبایی و زیباسازی محیط زیست آموزش های لازم به افراد ارائه شود.	
۳	۰/۷۴۴	۳/۳۲	لذت بردن از زیبایی محیط زیست باعث سلامت روحی و روانی فرد می شود.	
۴	۰/۷۷۱	۳/۳۰	نتایج آسیب زدن به زیبایی محیط زیست، دامن خود انسان را نیز می گیرد.	
۵	۰/۷۲۴	۳/۲۶	همگان باید به مزایای لذت بردن از طبیعت آگاه باشند.	
۶	۰/۸۶۷	۳/۱۴	گردش و استفاده از زیبایی های محیط زیست باید در برنامه ی زندگی افراد قرار گیرد.	
۷	۱/۰۷۵	۳/۰۵	عدم احساس مسئولیت افراد در قبال محیط زیست باعث زشتی آن می شود.	
۸	۱/۰۰۶	۲/۸۸	توجه به زیبایی های محیط زیست یک موضوع تجملی برای افراد نیست.	

* دامنه میانگین بین کاملاً مخالفم = صفر تا کاملاً موافقم = ۴ می باشد.

کاربرد نظریه‌ی نیازهای مازلو در تحلیل نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی...

جدول ۴- سطح‌بندی نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی روستاییان با استفاده از ISDM

متغیر	سطح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی	نما (مد)
نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی	منفی	۱۲	۱۰/۳	۱۰/۵	نسبتاً منفی
	نسبتاً منفی	۴۳	۳۷/۱	۴۸/۲	
	نسبتاً مثبت	۴۲	۳۶/۲	۸۳/۶	
	مثبت	۱۹	۱۶/۴	۱۰۰	
مجموع		۱۱۶	۱۰۰		

اعداد ۱۵۵ تا ۲۱۹ به دست آمد. در مرحله‌ی بعدی حاصل تقاض این دو عدد (۶۴) محاسبه شد و بر تعداد سطوح هرم نیازها تقسیم گردید که حاصل آن عدد ۱۲/۸ بود. این عدد فاصله‌ی کران بالا و پایین نیازها در هر طبقه‌ی هرم بود. برای محاسبه‌ی بازه‌ی مربوط به نیازهای فیزیولوژیک، عدد ۱۲/۸ با ۱۵۵ (که کران پایین بازه‌ی نیازهای فیزیولوژیک را تشکیل می‌دهد) جمع شده و عدد ۱۶۷/۸ (کران بالای نیازهای فیزیولوژیک و کران پایین نیازهای ایمنی) به دست آمد. اما برای محاسبه‌ی بازه‌ی مربوط به نیازهای ایمنی، عدد ۱۲/۸ با عدد ۱۶۷/۸ جمع شد و عدد ۱۸۰/۶ (کران بالای نیازهای ایمنی و کران پایین نیازهای اجتماعی) به دست آمد. این شیوه‌ی بازه‌بندی نیازها تا بالاترین سطح هرم نیازها ادامه پیدا کرد تا از این طریق بتوان طبقات منفصلی از سطوح نیازها به دست آورد و با توجه به این فواصل تعداد افراد را در طبقات مختلف تعیین کرد. بنابراین که تعیین تعداد افراد در هر کدام از سطوح هرم بر اساس کدبندی مجدد بازه‌ی ۱۵۵ تا ۲۱۹ و بر اساس فواصلی که پیش‌تر محاسبه شد صورت می‌گیرد. تقسیم‌بندی افراد در سطوح مختلف هرم نیازهای مازلو نشان می‌دهد که هیچ‌کدام از پاسخگویان در سطح نیازهای فیزیولوژیک خود نیستند. به‌عبارت‌دیگر، این سطح از نیاز برای آن‌ها اولویت نداشته و مرتفع شده است. همچنین ۱۱ نفر (۹/۵ درصد) از روستاییان در سطح نیازهای ایمنی، ۴۴ نفر (۳۷/۹ درصد) در سطح نیازهای اجتماعی، ۵۰ نفر (۴۳/۱ درصد) در سطح نیازهای احترام و ۱۱ نفر (۹/۵ درصد) در سطح نیازهای زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی هستند (نگاره‌ی ۳).

رتبه‌بندی گویه‌های مربوط به سطوح مختلف هرم نیازهای مازلو در پنج سطح انجام گرفت و نتایج حاصل از رتبه‌بندی گویه‌ها در جدول ۵، ارائه شده است. نتایج حاصل از محاسبه‌ی میانگین کل نشان داد که سطح نیازهای ایمنی کمترین مقدار (۱/۸۸) و سطح نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی بالاترین میانگین (۲/۸۸) را به خود اختصاص داده است. کم بودن مقدار میانگین کل نیازهای ایمنی می‌تواند به دلیل کم بودن احساس امنیت شغلی و مالی در جامعه‌ی روستایی مورد نظر باشد که گویه‌های مربوط به آن‌ها کمترین میانگین را دارند. از طرف دیگر، بالا بودن مقدار میانگین کل نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی نیز می‌تواند به دلیل رتبه‌ی بالایی باشد که گویه‌ی "به نظر من با این‌که تأمین نیازهای اساسی مانند غذا و مسکن مهم است اما شناخت قوانین و نظام حاکم بر طبیعت و محیط‌زیست مهم‌تر است" کسب کرده است.

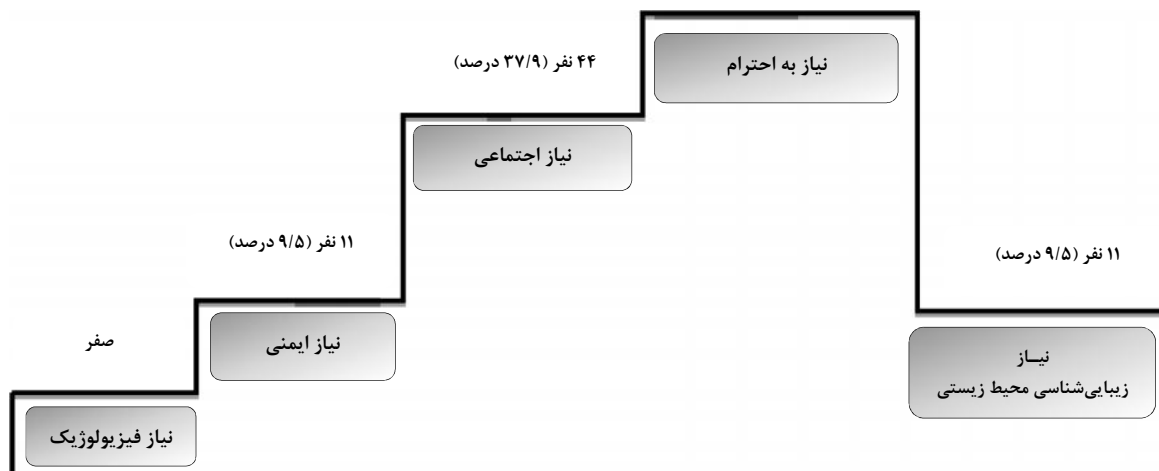
به‌منظور تقسیم‌بندی افراد در سطوح مختلف، برای گویه‌های سطح اول به بعد، کدبندی مجدد انجام گرفت تا از این طریق بازه‌های منفصلی به وجود آید که بتوان با توجه به آن افراد را در سطوح مختلف قرار داد (بیژنی و حیاتی، ۱۳۹۲؛ غزانی و بیژنی، ۱۳۹۴). بر اساس این نوع کدبندی، گویه‌های سطح اول (نیازهای فیزیولوژیک) به همان حالت کد داده شده‌ی قبلی باقی ماند (یعنی از صفر تا ۴). اما در سطح دوم کدبندی از عدد ۵ شروع و به عدد ۹ (۵ تا ۹) ختم شد و این شیوه‌ی کدبندی تا سطح آخر هرم نیازهای مازلو (سطح نیاز زیبایی‌شناختی محیط‌زیستی) ادامه پیدا کرد. بعد از این مرحله، کمترین و بیشترین امتیازی که افراد می‌توانستند در هر یک از این سطوح دریافت نمایند، با هم جمع گردیده و یک بازه بین

جدول ۵- نتایج حاصل از رتبه‌بندی گویه‌ها برای سطوح مختلف هرم نیازهای مازلو

متغیر	گویه	میانگین [*] انحراف معیار رتبه	میانگین کل
نیازهای فیزیولوژیک	در برآورده ساختن نیازهای اساسی مثل "خواب کافی" مشکلی ندارم.	۲/۶۴	۱/۲۷۴
	در تأمین نیازهایی مانند پوشاک برای خود و خانواده‌ام مشکلی ندارم.	۲/۵۴	۱/۳۵۹
	از لحاظ تأمین نیازهای اساسی مثل آب، غذا و هوا محدودیتی ندارم.	۲/۳۸	۱/۳۵۶
نیازهای ایمنی	در جامعه‌ی من، هیچ خطری امنیت جانی مرا تهدید نمی‌کند.	۲/۰۵	۱/۲۸۸
	از لحاظ تأمین مسکن برای خود و خانواده‌ام دغدغه‌ای ندارم.	۱/۸۸	۱/۴۸۹
	در جامعه‌ی من، هیچ خطری امنیت مالی مرا تهدید نمی‌کند.	۱/۸۲	۱/۲۳۲
	در جامعه‌ی من، هیچ خطری امنیت شغلی مرا تهدید نمی‌کند.	۱/۷۸	۱/۳۲۹
نیازهای اجتماعی	انتظار دارم، خانواده از نظراتم در امور مختلف مربوط به زیباسازی فضای زندگی استفاده کند.	۲/۵۷	۰/۹۷۱
	من دوست دارم که در انجمن‌های محیط‌زیستی عضو باشم.	۲/۴۵	۰/۹۵۴
	دوست دارم، در کارهای دسته‌جمعی روستا که برای پاکی محیط‌زیست انجام می‌گیرد، مشارکت کنم.	۲/۲۲	۱/۲۸۴
نیاز به احترام	اعتقاد دارم؛ در کارهایی نظیر زیباسازی محیط روستا، نظراتم می‌تواند برای جامعه‌ی روستایی مفید و قابل احترام باشد.	۳/۰۰	۰/۹۴۲
	انتظار دارم، حس احساس مسؤولیتم در قبال زیبایی محیط‌زیست مورد احترام دیگران واقع شود.	۲/۷۹	۱/۰۶۷
	سعی می‌کنم که کمتر در امور زیباسازی محیط روستا خود را درگیر کنم. چون افراد جامعه اهمیت فعالیت‌هایم را درک نمی‌کنند.	۲/۱۰	۱/۱۱۹
نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی	به نظر من با این‌که تأمین نیازهایی اساسی مانند غذا و مسکن مهم است اما شناخت قوانین و نظام حاکم بر طبیعت و محیط‌زیست مهم‌تر است.	۳/۰۶	۰/۷۹۴
	اعتقاد دارم، توانایی‌ها و استعدادهای زیادی دارم و می‌توانم از توانایی‌هایم در راستای کمک به زیباسازی محیط‌زیست استفاده کنم.	۲/۹۳	۰/۷۸۸
	به نظر من تأمین نیازهایی مانند غذا و مسکن مهم هستند اما توجه به زیبایی‌های زندگی اهمیت بیشتری نسبت به آن‌ها دارد.	۲/۶۵	۰/۹۴۴

* دامنه میانگین بین کاملاً مخالفم = صفر تا کاملاً موافقم = ۴ می‌باشد.

۵۰ نفر (۴۳/۱ درصد)

نگاره‌ی ۳- تسلط نیاز احترام در ساختار نیازهای جامعه‌ی مورد نظر

کاربرد نظریه‌ی نیازهای مازلو در تحلیل نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی...

معنی‌داری را از لحاظ نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی نشان ندادند.

نتیجه حاصل از همبستگی میان نگرش زیبایی‌شناختی محیط‌زیستی و نیازهای روستاییان (مجموع سطوح پنج‌گانه هرم) در جدول ۸ ارائه شده است. این نتیجه نشان می‌دهد که متغیر نگرش زیبایی‌شناختی محیط‌زیستی دارای همبستگی با نیازهای روستاییان است. نتایج حاصل از آزمون t مستقل برای مقایسه‌ی نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی میان دو گروه زنان و مردان نشان داد که بین دو گروه تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. این نتیجه همسو با نتایج Zube et al. (1982) و نا همسو با نتایج Roberts (2007), Franco et al. (2003), Zube et al. (1982), Howley (2011), Macia (1979) و Dearden (1984) می‌باشد. همچنین نتایج کاربرد آزمون t مستقل نمایانگر این بود که بین دو گروه افرادی که در کلاس‌های محیط‌زیستی شرکت کرده‌اند و آن‌هایی که شرکت نکرده‌اند، تفاوت معنی‌داری از نظر نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی وجود ندارد. این نتیجه با نتایج Roberts (2007), Dearden (1984) و Porteous (2013) ناهمسو می‌باشد (جدول ۹).

نتایج حاصل از آزمون کروسکال‌والیس برای مقایسه نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی روستاییان با سطوح تحصیلی مختلف، تفاوت معنی‌داری را نشان نداد. این نتیجه ناهمسو با نتایج Porteous (2013) می‌باشد (جدول ۱۰). بنابراین تحصیلات را نمی‌توان بر نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی افراد مؤثر دانست.

برای مقایسه‌ی افراد سطوح مختلف هرم نیازهای مازلو از لحاظ نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی، از آزمون کروسکال‌والیس استفاده شد. بر اساس یافته‌ی حاصل از این آزمون، افراد موجود در سطوح مختلف هرم نیازها از لحاظ سطح نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی تفاوت معنی‌داری با هم در سطح یک درصد خطا داشتند (جدول ۶). به عبارت دیگر، سطح نیاز افراد، بر نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی آنان اثرگذار است.

برای محاسبه‌ی تفاوت‌های میان گروه‌های مختلف (افرادی که در سطوح مختلف هرم نیازها قرار گرفته‌اند) از لحاظ نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی از آزمون من وایت نی استفاده شد (جدول ۷). یافته‌ها نشان می‌دهد، میان دو گروه از افرادی که در سطح "نیاز ایمنی" و "نیاز اجتماعی" قرار داشتند، از لحاظ نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی تفاوت معنی‌داری وجود داشت. همچنین، مقایسات زوجی افراد سطح "نیاز ایمنی" با "نیاز به احترام" و "نیاز ایمنی" با "نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی" نشان‌دهنده‌ی این بود که دو گروه از لحاظ نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی تفاوت معنی‌داری با هم دارند. این در حالی است که نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی افرادی که در سطح نیاز اجتماعی بودند با افرادی که در سطح نیاز به احترام بودند، تفاوت معنی‌داری نشان نداد و این دو گروه دارای میانگین رتبه‌ای بسیار نزدیکی بودند. مقایسه‌ی افراد سطح "نیاز اجتماعی" با "نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی" در سطح پنج درصد خطا معنی‌دار شد. ولی، افراد واقع در سطح "نیاز به احترام" و "نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی" تفاوت

جدول ۶- نتایج آزمون کروسکال‌والیس: مقایسه‌ی افراد گروه‌های مختلف هرم نیازها از لحاظ سطح نیاز زیبایی‌شناختی

متغیر	متغیر گروه‌بندی (سطح نیاز)*	تعداد	میانگین رتبه‌ای	Chi-Square	P (میزان معنی‌داری)
سطح نیاز	ایمنی	۱۱	۱۸/۷۷	۲۰/۷۹۳	۰/۰۰۱
	اجتماعی	۴۴	۵۷/۳۰		
	احترام	۵۰	۶۳/۹۶		
	زیبایی‌شناسی	۱۱	۷۸/۲۳		

* بازه ۱۵۵ تا ۱۶۷/۸ (افراد در سطح نیاز فیزیولوژیک)، بازه ۱۶۷/۸ تا ۱۸۰/۶ (افراد در سطح نیاز ایمنی)، بازه ۱۸۰/۶ تا ۱۹۳/۴ (افراد در سطح نیاز اجتماعی)، بازه ۱۹۳/۴ تا ۲۰۶/۲ (افراد در سطح نیاز احترام) و بازه ۲۰۶/۲ تا ۲۱۹ (افراد در سطح نیاز زیبایی‌شناسی)

جدول ۷- آزمون من وایت نی برای مقایسه‌ی دو به دو گروه‌ها

متغیر	سطح	تعداد	میانگین رتبه‌ای	U	P (میزان معنی‌داری)
سطح نیاز	نیاز ایمنی	۱۱	۱۳/۹۵	۸۷/۵	۰/۰۰۱
	نیاز اجتماعی	۴۴	۵۱/۳۱		
	نیاز ایمنی	۱۱	۱۰/۸۲	۵۳	۰/۰۰۱
	نیاز به احترام	۵۰	۴۴/۳۵		
	نیاز ایمنی	۱۱	۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱
	نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی	۱۱	۱۷		
	نیاز اجتماعی	۴۴	۴۴/۹۴	۹۸۷/۵	۰/۳۹۰
	نیاز به احترام	۵۰	۴۹/۷۵		
	نیاز اجتماعی	۴۴	۲۵/۸۴	۱۴۷	۰/۰۴
	نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی	۱۱	۳۶/۶۴		
	نیاز به احترام	۵۰	۲۹/۷۷	۲۱۳	۰/۲۴۵
	نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی	۱۱	۳۶/۵۹		

جدول ۸- نتایج حاصل از همبستگی میان متغیرهای مستقل و وابسته

متغیر اول	متغیر دوم	آزمون آماری	r (ضریب همبستگی)	P (سطح معنی‌داری)	قضایوت مقدار معنایی
نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی	نیازهای روستاییان	پیرسون	۰/۳۲۹**	۰/۰۰۱	رابطه‌ی ضعیف

* معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ درصد

** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ درصد

جدول ۹- نتایج حاصل از آزمون t مستقل برای مقایسه نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی گروه‌های مختلف

متغیر گروه‌بندی	سطح	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	P (میزان معنی‌داری)
جنسیت	زن	۴۷	۲۵/۷۲	۳/۷۱۰	-۰/۱۹۴	۰/۴۹۷
	مرد	۶۹	۲۵/۸۷	۴/۲۷۷		
شرکت در کلاس‌های محیط‌زیستی	بلی	۲۶	۲۵/۵۴	۴/۲۳۵	۱/۰۵۲	۰/۸۹۲
	خیر	۸۶	۲۵/۵۷	۴/۰۵۲		

کاربرد نظریه‌ی نیازهای مازلو در تحلیل نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی...

جدول ۱۰ - نتایج حاصل از آزمون کروسکال‌والیس برای مقایسه نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی گروه‌های مختلف تحصیلی

متغیر گروه‌بندی	سطح	تعداد	میانگین	Chi-Square	P (میزان معنی‌داری)
سطح تحصیلات	بی‌سواد	۷	۶۰/۶۴	۵/۵۸۲	۰/۴۷۲
	ابتدایی	۱۹	۵۶/۶۴		
	راهنمایی	۲۴	۴۷/۷۴		
	متوسطه	۳۸	۵۹/۳۳		
	فوق‌دیپلم	۹	۵۱/۲۲		
	لیسانس	۱۳	۵۶/۰۴		
	بالتر از لیسانس	۴	۸۵/۵۰		

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف کلی این پژوهش کاربرد نظریه‌ی نیازهای مازلو در تحلیل نگرش زیبایی‌شناسی روستاییان بود. بر این مبنا، فرضیه‌ی اصلی پژوهش بر این مبنا شکل گرفت که میان نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی و نیازهای روستاییان به زیبایی محیط‌زیست رابطه وجود دارد. همان‌گونه که نتایج حاصل از آزمون همبستگی (جدول ۸) نشان داد، میان نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیست و نیازهای زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی روستاییان رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. برای نشان دادن نیازهای مختلف روستاییان سعی شد تا از هرم نیازهای مازلو به‌عنوان یکی از کامل‌ترین الگوهای طبقه‌بندی نیازها، استفاده گردد. بر اساس پاسخ‌هایی که روستاییان به پرسش‌های مربوط به نیازهای هر سطح داده بودند، سعی شد تا افراد در سطوح مختلف هرم نیازها تقسیم‌بندی شوند. نتایج حاصل از تقسیم‌بندی افراد در سطوح مختلف هرم نیازها نشان داد که اکثریت روستاییان در قسمت میانه هرم (نیاز اجتماعی و نیاز به احترام) قرار دارند و این در حالی بود که تعداد کمی از روستاییان در سطح نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی قرار داشتند. نتیجه‌ی حاصل از همبستگی میان "نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی" و "نیازهای روستاییان" به همراه نتایج حاصل از تقسیم‌بندی افراد، فرضیه‌ی اصلی پژوهش که "دلیل تخریب محیط‌زیست را نرسیدن روستاییان به سطح نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیست می‌دانست"، مورد تأیید قرار می‌دهد.

اما این‌که تعداد افراد قرارگرفته در سطح نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی کم بود (۱۱ نفر)، ولی این تعداد از تعداد افراد مورد نظر مازلو که عنوان می‌کند تنها یک درصد از انسان‌ها به این سطح از نیازها می‌رسند،

بیشتر است. دلیل این امر نیز می‌تواند این باشد که در پژوهش حاضر همه‌ی نیازهای موجود در سطح نیاز خودشکوفایی مدنظر قرار نگرفته و این سطح از نیازها فقط از منظر زیبایی‌شناسی محیط‌زیست موردتوجه قرار گرفته است.

نتایج حاصل از آزمون کروسکال‌والیس برای مقایسه‌ی نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی افرادی که در سطوح مختلف هرم نیازهای مازلو واقع شده بودند، نشان‌دهنده‌ی معنی‌داری آزمون بود. به‌عبارتی دیگر، سطح نیاز افراد بر نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی آنان مؤثر بود. اما برای مقایسه‌ی تفاوت‌های میان گروه‌های مختلف از نظر نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی از آزمون من وایت نی استفاده شد. نتیجه مقایسات زوجی (جدول ۷) نشان داد که افرادی که در سطح "نیاز اجتماعی" بودند با افرادی که در سطح "نیاز احترام" قرار داشتند، از لحاظ نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی تفاوت معنی‌داری نداشتند. همچنین، افرادی که در سطح "نیاز احترام" بودند، تفاوت معنی‌داری با افراد واقع شده در سطح "نیاز زیبایی‌شناسی" نشان ندادند. بنابراین می‌توان گفت که این نتایج با الگوی کلی هرم نیازهای مازلو که برانگیخته شدن یک نیاز را متکی به برآورده شدن نیازهای سطح پایین‌تر از خود می‌داند، مغایرت‌هایی را نشان می‌دهد. زیرا همان‌گونه که نتایج نشان داد، افراد واقع در سطوح "نیاز به احترام" و "نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی" از لحاظ نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی تفاوتی را نشان ندادند. درحالی‌که بر اساس هرم نیازها، انتظار می‌رفت که افراد واقع در سطح نیاز زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی (به‌عنوان مصداقی از خود شکوفایی) نگرش‌های زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی بهتری نسبت به سطح پایین‌تر از خود نشان

محیط‌زیستی به‌منظور تطابق با نیازها و خواست‌های افراد انجام گیرد.

همچنین با توجه به نتایج حاصل از تقسیم‌بندی افراد در سطوح مختلف هرم نیازهای مازلو و قرار گرفتن اکثریت افراد در سطح میانه‌ی هرم، می‌توان عنوان کرد که چون مردم در این سطح از نیاز، بیشترین پتانسیل را برای ارضای نیاز زیبایی‌شناختی محیط‌زیستی خود دارند و از طرف دیگر تلاش برای ارضای این نیاز در مباحث روانشناسی "رفتار معطوف به هدف" نامیده می‌شود؛ بنابراین شاید پیشنهاد پرداختن به موضوع عوامل مؤثر بر رفتار زیبایی‌شناسی محیط‌زیست در پژوهش‌های آتی به همراه تحقیقات دیگر در زمینه‌ی نگرش، چارچوب بهتر و منطقی‌تری را برای ارتقای بخشی از کیفیت زندگی مردم از طریق زیبایی‌شناسی محیط‌زیست فراهم آورد.

سپاسگزاری

از کلیه‌ی روستاییان عزیزی که با ارائه‌ی اطلاعات ارزشمند خویش، انجام این پژوهش را ممکن ساختند و همچنین از تمامی دوستان و عزیزانی که به‌نوعی در تکمیل این پژوهش دخیل بوده‌اند، کمال سپاسگزاری به عمل می‌آید.

دهد. بنابراین به نظر می‌رسد، نحوه‌ی برآورده شدن نیازها دقیقاً به همان ترتیبی که مازلو پیش‌بینی کرده است، از واقعیت فاصله دارد. از طرف دیگر، زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی نیز نمی‌تواند محدود به بالاترین قسمت هرم نیازها باشد. بلکه همان‌گونه که نتایج نشان داد، افراد در سطوح پایین هم می‌توانند نگرش‌های زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی داشته باشند. اما، بحث دقیق در مورد نگرش‌های زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی افراد واقع در سطوح مختلف هرم، نیازمند پژوهش‌های بیشتری است. بر اساس یافته‌های حاصل از رتبه‌بندی "نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی"، بیشتر روستاییان عنوان کرده بودند که برنامه‌های آموزش محیط‌زیستی باید افزایش یابد. این در حالی است که نتایج آزمون بیان تفاوت نشان داد که شرکت در کلاس‌های آموزشی بر روی نگرش زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی روستاییان تأثیر معنی‌داری ندارد. به نظر می‌رسد که این تناقض به دلیل عدم شرکت کشاورزان در برنامه‌ها نباشد، بلکه به دلیل عدم تناسب محتوای برنامه‌ها با نیازهای زیبایی‌شناسی محیط‌زیستی باشد. بر همین مبنا به نظر می‌رسد که لازم است یک تجدیدنظر و بازنگری در محتوای برنامه‌های

منابع

- بیژنی، م. و حیاتی، د. (۱۳۹۲). کاربرد نگرش‌های ارزشی زیست‌محیطی در واکاوی تضاد آب: مورد مطالعه شبکه‌ی آبیاری سد درودزن. *مجله‌ی علوم ترویج و آموزش کشاورزی*، جلد ۹، شماره ۱، صص ۱۰۱-۸۱.
- رسولی‌آذر، س. ح. و چیدری، م. (۱۳۹۱). بررسی میزان اطلاعات حرفه‌ای و وضعیت استفاده از فناوری اطلاعات توسط کارشناسان و محققان ستادی وزارت جهاد کشاورزی. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، جلد ۸، شماره ۲، صص ۱۳۹-۱۵۲.
- سیف، ع. ا. (۱۳۹۲). *روانشناسی پرورشی نوین، روانشناسی یادگیری و آموزش*. تهران: نشر دوران.
- غزالی، ع. و بیژنی، م. (۱۳۹۵). کاربرد نگرش‌های ارزشی زیست‌محیطی در تحلیل رفتار زیست‌محیط‌گرایانه کشاورزان به‌منظور حفاظت از خاک (مورد مطالعه: کشاورزان شالیکار بخش مرکزی ساری). *مجله‌ی تحقیقات اقتصاد و توسعه‌ی کشاورزی ایران*، جلد ۴۷، شماره ۱، صص ۸۱-۹۱.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۳). سرشماری عمومی نفوس و مسکن - ۱۳۹۰؛ نتایج کلی استان آذربایجان غربی. قابل دسترسی در سایت اینترنتی: <http://www.amar.org.ir>.
- ولی‌زاده، ن. و بیژنی، م. (۱۳۹۵). تحلیل مؤلفه‌های مؤثر بر نگرش زیبایی‌شناسی زیست‌محیطی از دیدگاه روستاییان شهرستان میاندوآب. *مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، جلد ۴۷، شماره ۳، صص ۷۳۰-۷۱۹.

هرسی، پ. و بلانچارد، ک. (۱۳۸۹). مدیریت رفتار سازمانی کاربرد منابع انسانی. ترجمه: ع. علاقه‌بند، تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر.

- Abbasian, A. R., Chizari, M., and Bijani, M. (2017). Farmers' Views on the Factors Inhibiting the Implementation of Soil Conservation Practices (The Case of Koohdasht Township, Iran). *Journal of Agricultural Science and Technology (JAST)*. In press.
- Avenorgbo, S. K. (2008). *Aesthetics impact of Ghanaian socio-cultural practices on the environment and its protection in Ghana. PhD. Dissertation* (unpublished.), Kwame Nkrumah University of Science and Technology. Available at: <<http://dspace.knust.edu.gh/handle/123456789/697>>.
- Berman, M. G., Kross, E., Krpan, K. M., Askren, M. K., Burson, A., Deldin, P. J., and Jonides, J. (2012). Interacting with nature improves cognition and affect for individuals with depression. *Journal of affective disorders*, 140 (3), 300-305.
- Bijani, M., and Hayati, D. (2015). Farmers' Perceptions toward Agricultural Water Conflict: The Case of Doroodzan Dam Irrigation Network, Iran. *Journal of Agricultural Science and Technology (JAST)*, 17(3), 561-575.
- Dearden, P. (1984). Factors influencing landscape preferences: An empirical investigation. *Landscape Planning*, 11(4), 293-306.
- Franco, D., Franco, D., Mannino, I., and Zanetto, G. (2003). The impact of agroforestry networks on scenic beauty estimation: the role of a landscape ecological network on a socio-cultural process. *Landscape and Urban Planning*, 62(3), 119-138.
- Howley, P. (2011). Landscape aesthetics: Assessing the general publics' preferences towards rural landscapes. *Ecological Economics*, 72, 161-169.
- Kaplan, S., and Berman, M. G. (2010). Directed attention as a common resource for executive functioning and self-regulation. *Perspectives on Psychological Science*, 5(1), 43-57.
- Macia, A. (1979). Visual perception of landscape: Sex and personality differences. In Proceedings of Our National Landscape Conference. USDA Forest Service, *General Technical Report PSW*, 35, 279-295.
- Mayer, F. S., and Frantz, C. M. (2004). The connectedness to nature scale: A measure of individuals' feeling in community with nature. *Journal of Environmental Psychology*, 24(4), 503-515.
- Perkins, H. E. (2010). Measuring love and care for nature. *Journal of Environmental Psychology*, 30(4), 455-463.
- Porteous, J. D. (2013). *Environmental aesthetics: ideas, politics and planning*. London: Routledge.
- Roberts, N. M. (2007). Complexity and Aesthetics preference for diverse visual stimuli. PhD. Dissertation (unpublished.), Universitat de les Illes Balears. Available at: <www.tdx.cat/bitstream/10803/9447/1/tmnr1de1>.
- White, M. P., Pahl, S., Ashbullby, K., Herbert, S., and Depledge, M. H. (2013). Feelings of restoration from recent nature visits. *Journal of Environmental Psychology*, 35, 40-51.
- Zhang, J. W., Howell, R. T., and Iyer, R. (2014). Engagement with natural beauty moderates the positive relation between connectedness with nature and psychological well-being. *Journal of Environmental Psychology*, 38, 55-63.
- Zube, E. H., Sell, J. L., and Taylor, J. G. (1982). Landscape perception: research, application and theory. *Landscape Planning*, 9(1), 1-33.

Application of Maslow's Needs Theory to Analyze Environmental Aesthetics Attitude of Rural People in Miandoab Township

N. Valizadeh and M. Bijani^{*1}

(Received: May, 03. 2015; Accepted: Feb, 23. 2016)

Abstract

Environmental sustainability is one of the most important issues in current century. In this regard, a lot of researches have focused on reconceptualization of human relationship with nature. But in this context, the environmental aesthetics aspect has been less considered. The purpose of this research is to apply Maslow's needs theory to analyze rural peoples' environmental aesthetics attitude. This study is a descriptive, correlation research that was fulfilled using a survey technique as a research method. The population of this study included rural people (N=121149) in Miandoab township. Totally 136 people were selected as sample by Cochran test and stratified random sampling method. Findings reveal that there was a significant association between participants needs and their environmental aesthetics attitude. Also, results of participants stratifying based on different levels of Maslow's needs pyramid show that majority of them are on the esteem level. Non of participants were on the physiologic needs level. The results of Kruskal-Wallis test showed that individuals on various levels of needs pyramid had significantly different environmental aesthetics attitude. Based on the results, some recommendations have been presented.

Keywords: Maslow's Needs Theory, Aesthetics Attitude, Environment, Miandoab.

¹. Ph.D. Student of Agricultural Extension, Department of Agricultural Extension and Education, School of Agriculture, Shiraz University, Shiraz, Iran and Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, College of Agriculture, Tarbiat Modares University (T.M.U.), Tehran, Iran, respectively.

* -Corresponding Author, Email: mbijani@modares.ac.ir